

Lasjö

Antikvarisk kontroll

**Västerfärnebo 78:1
Lasjö 1:21
Västerfärnebo socken
Sala kommun
Västmanland**

Jenny Holm

Innehåll

Sammanfattning.....	1
Bakgrund	1
Målsättning och metod	1
Undersökningsresultat.....	2
Referenser	3
Kart- och arkivmaterial	3
Otryckta källor	3
Litteratur	3
Tekniska och administrativa uppgifter.....	4
Figurer	5
BILAGOR.....	9
Bilaga 1. Schakttabell.....	9

Utgivning och distribution:
Stiftelsen Kulturmiljövård Mälardalen
Stora gatan 41, 722 12 Västerås
Tel: 021-80 62 80
Fax: 021-14 52 20
E-post: info@kmmd.se

© Kulturmiljövård Mälardalen 2011

Omslagsfoto: Lasjön sedd från fornlämning Västerfärnebo 70:1-2 i öster.

Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2006/01407.

ISSN: 1653-7408
ISBN: 978-91-7453-053-7

Västerås 2011.

Sammanfattning

Stiftelsen Kulturmiljövård Mälardalen har genomfört en antikvarisk kontroll i samband med anläggande av nytt avlopp med infiltrationsbädd och utökad parkeringsplats inom ägan Lasjö 1:21 (figur 1 och 2). Därvidlag framkom inga fynd eller anläggningar med anknytning till den intilliggande stenåldersboplatsen Västerfärnebo 78:1 eller andra förhistoriska eller historiska lämningar.

Den antikvariska kontrollen har bekostats av länsstyrelsen i Västmanlands län.

Bakgrund

Flera genomgångar av kända stenåldersfynd från Västmanland (Olsson 1915, Rosenius-Högman 1935, Lövstrand 1966) visar att Västerfärnebo socken lyser på stenåldershimlen. Ingen annanstans har man hittat så många stenyxor. De flesta yxorna är från den äldre stenåldern och grupperar sig kring den forna havsstranden. Fornminnesregistrets revideringsinventering på 1980-talet bekräftade och förstärkte bilden av en rik stenåldersbygd. En mängd tidigare okända boplatser identifierades genom att slaget stenmaterial, främst kvarts och flinta, iaktogs i koncentrationer i plöjd åkermark (FMIS). Dessa boplatser ligger i pärlband på nivåer mellan 70 och 80 meter över havet, speglade den forntida kustlinjen vid cirka 6000 f.Kr. (genom jämförelser med nivåkurvor för Uppland och Närke; bl.a. Florin 1963, Holm & Thorsberg 2006 och Risberg m.fl. 2007). Boplatsen Västerfärnebo 78:1 är en av dessa. Här har ett mindre antal kvartsavslag noterats och i fornminnesregistret framförs att boplatsen till största delen kan förväntas fortsätta åt nordöst på den terrass som utgörs av sommarstugetomter. (Figur 4 och 7).

Mindre undersökningar, dels i form av schaktningsövervakningar i samband med olika kabeldragningar (Holm 1994; Biwall muntl), dels en forskningsundersökning (Welinder 1977), har gjorts i närområdet.

Målsättning och metod

Syftet med den antikvariska kontrollen var att avgöra om boplatsen Västerfärnebo 78:1 fortsatte norr om lokalvägen och om så var fallet, efter samråd med länsstyrelsen, styra undan ingreppet till orörd mark eller dokumentera och gräva ut de påträffade lämningarna.

Undersökningen genomfördes genom att den planerade exploateringsytan schaktades av med maskin ner till orörd nivå (figur 5 och 6). Dokumentationen bestod i inmätning med GPS av schakt och vissa topografiska detaljer, beskrivning av den undersökta ytan, samt av fotografier av miljön. (Figur 3).

Undersökningsresultat

Fastigheten Lasjö 1:21 styckades av från Lasjö 1:2 år 1971. Enligt fastighetsägaren Conny Östman var tomterna då skogbevuxna. Däremot är platsen i det äldre kartmaterialet markerad som öppen mark från 1700-talets början och som åker från 1700-talets slut och fram så sent som på ekonomiska kartan från 1963. Det är därför inte förvånande att schaktningen avslöjade plöjd åkerjord på mellan 0,25 och 0,3 meters tjocklek. Eftersom marken därmed var omörd schaktades matjorden bort för att istället inrikta undersökningen mot eventuella bevarade anläggningar under plogdjup. Förutsättningarna för att hitta enstaka bitar bearbetad kvarts vid själva schaktningen är inte så bra, och markunderlaget lämpade sig inte för sällning. Det hade krävts ett ganska stort och frekvent fyndmaterial för att kunna fångas upp. Då de fynd som tidigare noterats inom Västerfärnebo 78:1 är få, ska det därför inte helt uteslutas att den undersökta ytan kan ha varit en del av boplatsen. Anläggningar nedgrävda i orörd mark under ploglagret inskränkte sig till en skräpgrop med ett fyndmaterial från sent 1900-tal.

Referenser

Kart- och arkivmaterial

Bjurfors, karta 1708. (Akt 19-väg-67).

Bjurfors, arealavmärning, storskifte 1790. (Akt 19-väb-125)

Häradsekonomska kartan, Karbenning 1905-11. (Rak-id: J112-82-5)

Ekonomiska kartan, Prästhyttan 12G 0e 1963. (Rak-id: J133-12g0e65)

Otryckta källor

Muntlig uppgift Conny Östman.

Muntlig uppgift Anders Biwall, UV Mitt, Uppsala.

Litteratur

Florin, S. 1963. I: Lindqvist, S. *Kumlabyggnaden, forntid – nutid – framtid*. II Forntiden. Utgiven av Kumla stad och Kumla landsförsamling genom Jonas L. son Samzelius.

Holm, J. 1995. Arkeologisk förundersökning. *Lasjövreten*, Sala kommun, Västmanland. Riksantikvarieämbetet, UV Uppsala Rapport 1995:27.

Holm, J. & Thorsberg, K. 2006. UV Bergslagen, rapport 2006:21. Arkeologisk undersökning. *Knutstorp – en plats med gropar. Mesolitiska och senare lämningar*. Närke, Hidinge socken, Knutstorp 1:2 och Sättran 1:1, RAÄ 107. Dnr: 423-2376-2005. Riksantikvarieämbete, Avdelningen för arkeologiska undersökningar.

Lövstrand, L. 1966. Västmanlands stenålder. I: Västmanlands fornminnesförenings årsskrift 46.

Mangård, C. (Red.) 1951. Västerfärnebo. En sockenbeskrivning.

Olsson, E. 1915. Västmanland under sten- och bronsåldern. I: *Västmanlands fornminnesförening årsskrift 9*.

Risberg, J., Alm, G., Björck, N. & Guinard, M. 2007. Synkrona paleokustlinjer 7000-4000 kal. BP. I: Stenbäck, N.(ed.) *Stenåldern i Uppland. Uppdragsarkeologi och eftertanke. Arkeologi E4 Uppland – studier, volym 1*.

Rosenius-Högberg, R. 1936. Stenåldersfynden från Väster Färnebo socken. I: *Västmanlands fornminnesförenings årsskrift 24*.

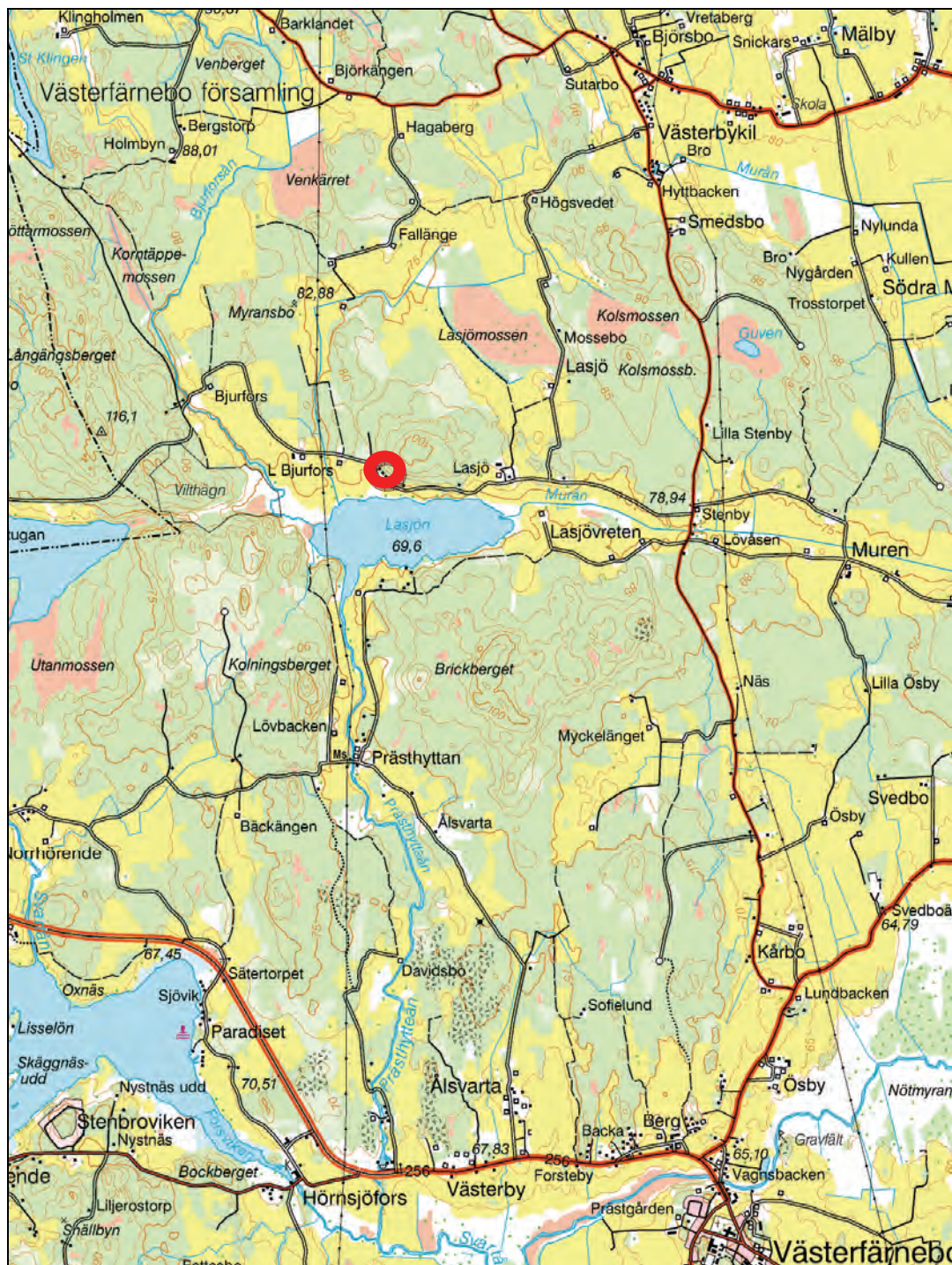
Welinder, S. 1977. *The Mesolithic Stone Age of Eastern Middle Sweden*. Antikvariskt arkiv 65. KVHAA. Stockholm.

Tekniska och administrativa uppgifter

KM projekt nr:	KM10124
Länsstyrelsen dnr, beslutsdatum:	431-4448-10, 2010-11-01
Undersökningsperiod:	4 november 2010
Arkeologtimmar:	8 timmar
Maskintimmar:	4 timmar
Exploateringsyta:	100 m ²
Personal:	Jenny Holm
Belägenhet:	Lasjö1:21, Västerfärnebo socken, Sala kommun, Västmanlands län, Västmanland
Ekonomisk karta:	12G 0e
Koordinatsystem:	RT 90, 2,5 gon V
Koordinater:	X 6 653 035, Y 1 523 850
Höjdsystem:	-
Inmättningsmetod:	GPS
Dokumentationshandlingar:	Förvaras hos <i>Västmanlands läns museum</i> (digitala mätfiler och X digitala foton)
Fynd:	-

Figurer

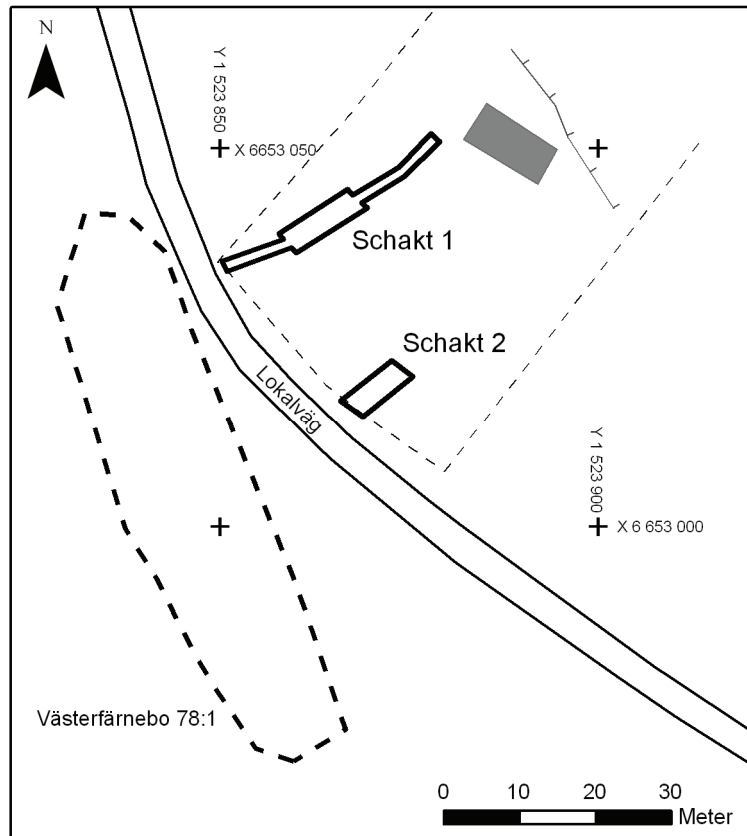
Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet Gävle. Ärende nr MS2006/01407.

Figur 1. Utsnitt ur topografiska kartan med undersökningsplatsens läge markerat med en ring. Skala 1:50 000.

Figur 2. Utsnitt ur digitala fastighetskartan med undersökningsområdet markerat med röd ram. Ur forminnesregistret har de kända stenåldersboplatserna, markerade med svarta begränsningslinjer, tagits med. Skala 1:10 000.

Figur 3. Schaktplan. Skala 1:1000.

Figur 4. Undersökningsområdet är vid den röda sommarstugan i bildens mitt med boplatsen Västerfärnebo 78:1 i åkern framför. Foto från sydväst, Jenny Holm.

Figur 5. Schakt 1 sett från sydväst. Foto Jenny Holm.

Figur 6. Schakt 2 sett från norr med Lasjön i bakgrunden. Foto Jenny Holm.

Figur 7. Bipolär kärna av kvarts i åkern inom Västerfärnebo 78:1. Foto Jenny Holm.

BILAGOR

Bilaga 1. Schakttabell

Schakt	Markslag och topografiskt läge	Längd, m	Djup, m	Area, m ²	Anläggningar	Fynd	Underlag	Stratigraf
1	Gräsmatta, svag sydvästsluttning.	33	0,3-0,7	70	I nordöst fanns sentida skräpprop med ölburkar, fajans, buteljglas, plastmuggar m.m.	–	Mjälilig lera	I sydväst matjord med grässväl 0,25-0,3 meter, i nordöst 0,6 meter påförda massor, följt av mjälilig lera.
2	Gräsmatta, svag sydsluttning	9	0,3	30	–	–	Lera	Matjord med grässväl 0,25 meter, följt av lera.